

Јелена Ж. Максимовић*

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет

Недељко М. Милановић*

Универзитет у Крагујевцу, Факултет педагошких наука, Јагодина

Јелена С. Османовић Зајић*

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет

(САМО)ПРОЦЕНА НАСТАВНИКА О КВАЛИТЕТУ ОНЛАЈН НАСТАВЕ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ КОВИД-19

Апстракт: Пандемија вируса ковид-19 изразит утицај имала је и на васпитно-образовни систем. У овом раду приказани су резултати истраживања чији је циљ био испитивање односа наставника о квалитету онлајн наставе током пандемије вируса ковид-19. Примењена је дескриптивна истраживачка метода и техника анкетања. Узорак је обухватио 274 наставника са територије Републике Србије. Представљени резултати указују да се највећи број наставника са онлајн наставом први пут сусрео током пандемије и да до тада нису имали никаква искуства са наставом на даљину. Платформе које су наставници у раду са ученицима користили јесу: Google Classroom, Zoom, Edmodo, Google Meet и Microsoft Teams. Велики број наставника је одговорио да ће онлајн наставу након пандемије делимично примењивати истичући да је контактна настава незаменљива и квалитетнија, јер су ученици ангажованији и посвећенији школским обавезама. Сагледавши објективно, наставници су квалитет онлајн наставе током пандемије најчешће оценили средњом вредношћу, тачније оценом три. Онлајн настава током пандемије изискивала је велику посвећеност наставника, као и добро руковођење информационо-комуникационим технологијама и развијене дигиталне компетенције и наставника и ученика. Реализација онлајн наставе била је изазов за наставнике, али и једина могућност да се васпитно-образовни рад током пандемије и ванредне ситуације настави и активно одвија.

Кључне речи: *ковид-19, пандемија, онлајн настава, наставник.*

---

* jelena.maksimovic@filfak.ni.ac.rs

* n.milanovic-17785@filfak.ni.ac.rs

* jelena.osmanovic.zajic@filfak.ni.ac.rs

УВОД

Присуство и деловање пандемије вируса ковид-19 значајно се одразило на све аспекте човековог живљења. Вирус ковид-19 завладао је читавим светом и извршио утицај на многим пољима (Pragholapati, 2020). Свакако, утицај пандемије довео је и до знатних промена у области васпитања и образовања деце и младих. Васпитно-образовне институције морале су да наставу лицем у лице компензују учењем на даљину (Carrillo & Flores, 2020). Контактна настава замењена је реализацијом онлајн наставе. Овакав вид рада представљао је иновацију како за ученике, тако и за саме наставнике.

Свакако, наставници су се нашли пред још једним комплексним задатком – како квалитетно организовати и реализовати онлајн наставу и приближити сложене садржаје ученицима на једноставан и њима разумљив начин.

Време у коме живимо прати прогресија проналазака које су довеле до осавремењавања и примене онлајн начина образовања. Онлајн учење може се одредити као учење на даљину које подразумева примену савремене технологије (таблет, телефон, рачунар) уз присуство интернет везе (Gonzales & Louis, 2018). „Онлајн учење облик је едукације који постаје прихваћен на свим нивоима образовања, а посебно у високом школству, као средство задовољавања потребе за професионалним развојем великог броја корисника” (Јукић, 2017: 94). Дакле, на универзитетском нивоу овај вид стицања знања студентима је најчешће познат, док на другим нивоима образовања често представља новину. Свакако, пандемија вируса ковид-19 све учеснике васпитања и образовања, на свим нивоима, приморала је на примену електронског вида стицања знања и вештина.

Иако је онлајн настава за многе наставнике и ученике изазов и са њом се први пут сусрећу, она има низ позитивних страна. Као јаке стране онлајн наставе наводе се: „флексибилност у учењу, доступност материјала за учење, организација учења према властитиом распореду, развијање самосталности у учењу” (Дељац и Беровић, 2020: 1128). Такође, онлајн облик поучавања сматра се јефтинијим начином образовања јер се избегавају трошкови превоза, смештаја и доступан је и у руралним подручјима (Dhawan, 2020). Резултати истраживања (Simatoga, 2020) приказују да су студенти као позитивне стране онлајн учења током пандемије навели флексибилност праћену приступом предметима у било које време и на било ком месту.

Поред позитивних страна, као слабе стране онлајн наставе наводе се „недостатак поседовања одговарајуће опреме и могућност приступа интернету, као и флексибилност која од ученика захтева високу мотивисаност да би успешно савладали наставно градиво” (Јукић и Мађарић, 2012: 70). Недостатак материјалних средстава, лош социоекономски статус праћен не поседовањем савремене технологије потребне за праћење онлајн наставе може бити

велика препрека за ученике. Дакле, они ученици који немају рачунар, таблет или телефон, као и интернет везу, нису у могућности да прате наставу и активно у њој учествују. Оваква ситуација захтева разумевање и флексибилност наставника у раду, као и проналажење могућег позитивног решења да сви ученици буду укључени у наставни процес, иако се ради о виртуелној учионици.

ПРЕГЛЕД ТАНГЕНТНИХ ИСТРАЖИВАЊА И УЛОГА НАСТАВНИКА У ОНЛАЈН НАСТАВИ

Услед непредвиђене пандемије која је нехумано завладала и пореметила функционисање свих делатности, ни васпитно-образовни процес није остао поштеђен. Иако се до тада сматрало да једна од компетенција коју наставници треба да поседују јесу дигиталне компетенције, од тренутка пандемије и преласка на наставу на даљину од наставника се очекивало да поседују вештине дигиталног доба, јер је једино начин електронске наставе био ваљано решење да се настави са реализацијом наставе.

Прелазак на онлајн наставу захтева добру обученост и поседовање дигиталних компетенција код наставника. „Дигиталне компетенције нису нека засебна врста компетенција, него су есенцијални део духа времена у којем живимо. Уколико наставник не поседује компетенције с којима живи (влада) у сопственој садашњости, онда тешко може бити стручан васпитавати и образовати нараштаје за будућност” (Мехић и Хаџић, 2020: 85–86).

„Дигитална компетенција је способност наставника да користи ИКТ са добрим педагошко-дидактичким разумевањем ИКТ и да буде свестан како то може утицати на стратегије учења и образовно образовање ученика” (Krumsvik, 2007: 68). Према томе, дигиталне компетенције јесу компетенције постмодерног друштва и захтевају развијеност, како код наставничког кадра, тако и код ученика.

Намеће се питање: Који су основни задаци наставника у припреми и вођењу онлајн наставе? Настава на даљину захтева од наставника да израђује електронске материјале за учење, примењује различите дигиталне алатке за креирање интерактивних и мултимедијалних садржаја, различитих формата и на различитим платформама (Шћепановић, Марјановић, Кораћ, Стефановић, 2017). Дакле, очекује се да наставник добро влада и користи платформе, шаље материјале ученицима, организује састанке, проверава стечена знања и оцењује. Како би наставник био успешан у процесу усвајања знања на даљину, он мора да промовише активну интеракцију и комуникацију, кооперативност и подстиче активност учесника (Palloff & Pratt, 2011).

Одсуство контактне наставе налаже наставницима већи труд и ангажовање у припреми онлајн лекција и захтева да наставници мотивишу и активни-

рају ученике путем интерактивних презентација, тестова, питања, дискусија (Sun, Tang, Zuo, 2020). Дакле, онлајн настава инсистира на томе да наставник буде флексибилан, организован, доступан ученицима, као и да редовно прегледа домаће задатке, шаље материјале, провера стечена знања и настоји да активношћу надомести нејасноће и препреке на које ученици наиђу у учењу на даљину, као и да подстиче и мотивише ученике и предлаже начине активирања ученика како би тимским делањем позитивно превазишли стресне ситуације изазване суровим вирусом.

Резултати истраживања (Joshi, Vinay, Bhaskar, 2020) представљају низ препрека и проблема на које су наставници током пандемије и онлајн наставе наишли, а неке од тих препрека сврстане су у групу техничке подршке, као што је недостатак техничке инфраструктуре и сужена свест наставника о примени мрежних образовних платформи. Скупи интернет пакети, недовољна посећеност ученика, ограничена и недовољна доступност образовних ресурса, као и недостатак познавања и знања о примени информационо-комуникационих технологија јесу најприсутнији проблеми наставника током извођења онлајн наставе у време пандемије (Noor, Isa, Mazhar, 2020). Такође, анализирани резултати истраживања (Niemi & Kousa, 2020) приказују да су изазови које су наставници наводили током онлајн наставе били несвакидашња интеракција која прати електронски начин рада, а наставници су одговарали да су успешно и у кратком року савладали примену платформи, али да интеракција у овом начину рада није била квалитетна. Дакле, можемо уочити да наставници ипак контактної настави дају предност, јер учење лицем у лице и даље има своје погодности и позитивне стране које настава на даљину не може да оствари. Свакако, у овој ванредној и непредвидивој ситуацији образовање на даљину било је идеално решење да се не стане са реализацијом васпитно-образовног рада и да се наставни процес уз поштовање епидемиолошких мера несметано одвија.

МЕТОД

Предмет истраживања је (само)процена наставника о квалитету онлајн наставе током пандемије изазване вирусом ковид-19. Циљ истраживања је да представимо и истражимо однос наставника према квалитету онлајн наставе током пандемије изазване вирусом ковид-19.

Из постављеног циља произилазе задаци истраживања:

1. Истражити да ли су наставници током високошколског образовања стекли компетенције за припрему и реализацију онлајн наставе.
2. Испитати да ли су се наставници први пут са онлајн наставом сусрели током пандемије изазване вирусом ковид-19.

3. Истражити да ли наставници поседују потребне дигиталне компетенције за реализацију онлајн наставе, с обзиром на стручну спрему.
4. Утврдити колико често су се наставници придржавали одређених смерница приликом вођења онлајн наставе.
5. Испитати које су јаке и слабе стране онлајн наставе из перспективе наставника.
6. Испитати да ли ће наставници онлајн наставу примењивати и након пандемије ковид-19.
7. Истражити којом оценом би наставници оценили квалитет наставе током пандемије ковид-19.

Постављене варијабле у овом истраживања јесу: пол, године старости наставника (до 30 година; 31–40 година; 41–50 година; 51 и више година), стручна спрема (виша, висока и мастер/магистар), врста школе у којој наставник ради (основна и средња школа), средина у којој се школа налази (градска и сеоска средина).

У овом истраживању примењена је дескриптивна истраживачка метода, као и техника анкетирања. За ово емпиријско истраживање формулисали смо посебан инструмент који се тицао односа наставника о процени квалитета онлајн наставе током пандемије ковид-19. Статистичка обрада података и анализа извршена је у програму SPSS.

Узорак је обухватио 274 наставника са територије Републике Србије, 93 (33,9%) мушког пола и 181 (66,1%) женског пола. Структура узорка прегледно је представљена у Табели 1.

Табела 1. Структура узорка

Варијабле			
Пол	Мушки	f	93
	пол	%	33,9
	Женски	f	181
	пол	%	66,1
Године старости	До 30 година	f	41
		%	15
	31–40 година	f	102
		%	37,2
	41–50 година	f	94
		%	34,3
	51 и више	f	37
		%	13,5

Стручна спрема	Висока спрема	f	112
		%	40,9
	Мастер/магистар	f	162
		%	59,1
Запослење наставника	Основна школа	f	145
		%	52,9
	Средња школа	f	129
		%	47,1
Средина у којој се школа налази	Градска средина	f	216
		%	78,8
	Сеоска средина	f	58
		%	21,2

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

Овај део посвећен је представљању и анализи (само)процене наставника о квалитету онлајн наставе током пандемије вируса ковид-19.

Први истраживачки задатак био је да истражимо да ли су наставници током високошколског образовања стекли неопходне компетенције за припрему и реализацију онлајн наставе. Само 39 (14,2%) наставника је навело да су на студијама припремљени за вођење онлајн наставе, 49 (15,3%) наставника одговорило је делимично, а највише наставника – 193 (70,4%) одговорило је да их студије нису оспособиле за припремање и реализацију онлајн наставе. Данашње време које прати технолошка прогресија уноси иновације и у васпитно-образовни систем и пажња почиње да се посвећује и онлајн настави.

Други истраживачки задатак био је да испитамо да ли су се наставници први пут са онлајн наставом сусрели током пандемије изазване вирусом ковид-19. Највећи број анкетираних наставника, тачније 228 (83,2%) одговорио је да су се први пут током пандемије сусрели са реализацијом наставе на даљину, 37 (13,5%) наставника одговорило је делимично, док је 9 (3,3%) наставника одговорило са не. Уочавамо да се највећи број наставника први пут са онлајн наставом сусрео током пандемије.

Кратак временски рок и прелазак на несвакидашњи начин рада захтевао је примену различитих платформи у реализације онлајн наставе. Затим, уследило је питање које су платформе наставници најчешће користили током онлајн наставе. С тим у вези је 126 (46%) наставника одговорило да најчешће примењују Google Classroom, 42 (15,3%) наставника користило је Edmodo, 41 (15%) наставника користило је платформу Zoom, 28 (10,2%) наставника користило је Google Meet, 20 (7,3%) наставника примењивало је Microsoft

Teams, док је 17 (6,2%) наставника током наставе на даљину примењивало више платформи. Резултати истраживања (Assunção Flores & Gago, 2020) приказују да је већина школа примењивала Google Meet, и апликације Classroom Microsoft Teams, док су друге школе користиле Skype, Zoom Moodle платформе. Такође, резултати истраживања (Oktaviani, Zulfa, Elmanora, 2020) приказују да су студенти као погодну платформу за рад најчешће наводили Google Classroom, затим апликације Zoom, WhatsApp, док су остали наводили Edmodo, Google Meet и друге платформе. Истраживање (Halil, 2020) које се тицало испитивања ефикасности коришћења Edmodo платформе приказује да су његове јаке стране практичност, приступачност, као и подржавање различитих врста датотека. Студија (Oyarinde & Komolafe, 2020) која се бавила ефикасношћу Google Classroom приказује да се ова платформа позитивно показала на постизање школских постигнућа ученика током пандемије и да је од велике помоћи и ученицима и наставницима, јер пружа бројне погодности у успешности наставе на даљину.

Истражити да ли наставници поседују потребне дигиталне компетенције за реализацију онлајн наставе, с обзиром на стручну спрему, био је наредни истраживачки задатак.

Израчунати хи-квадрат указује да је разлика у учесталости одговора статистички значајна ($\chi^2 = 20,235$; $df = 2$; $p = 0,00$) између наставника са високом стручном спремом и звањем мастер/магистар, где је 102 (37,2%) наставника одговорило да поседује дигиталне компетенције, 143 (52,2%) наставника истакло је да делимично поседују дигиталне компетенције, док 29 (10,6%) наставника не поседује дигиталне компетенције за реализацију онлајн наставе. Резултати истраживања (Müller & Aleksa Varga, 2020) приказују да је више од 70% наставника одговорило да поседују дигиталне компетенције и да сматрају себе дигитално компетентним за примену информационо-комуникационих технологија.

Како онлајн настава изискује додатну посвећеност и ангажовање наставника, следећи истраживачки задатак био је да утврдимо колико често су се наставници придржавали одређених смерница приликом вођења онлајн наставе. Наставницима је понуђена петостепена скала процене Ликертовог типа на којој су они износили своју процену о придржавању одређених смерница и активности током реализација наставе на даљину. Прва тврдња гласила је: *На почетку наставе на даљину проверио/ла сам да ли ученици поседују могућност за праћење онлајн наставе и приступ интернет.* С тим у вези 258 (94,2%) наставника истакло је да је то чинило веома често, 14 (5,1%) наставника често, док је само 2 (7%) наставника одговорило повремено. Код ове тврдње израчунат је изразито висок индекс скалне вредности (ИСВ = 4,93).

Следећа тврдња гласила је: *Ученици су добијали на време потребне информације око реализације онлајн наставе.* Дистрибуција одговора наставника јесте следећа: 266 (97,1%) наставника одговорило је *веома често*, док је 8

(2,9%) наставника одговорило *често*. Дакле, наставници су се ове смерне придржавали и настојали да ученици на време добију потребне информације које се тичу онлајн наставе (ИСВ = 4,97).

Трећа тврдња: *Био/-ла сам флексибилан/-на током вођења онлајн наставе*. Чак 240 (87,6%) наставника је истакло да су веома често били флексибилни током реализације наставе на даљину, 22 (8%) наставника је одговорило *често* и 12 (4,4%) наставника је навело да је флексибилно поступало у раду (ИСВ = 4,83). Реализација наставе на даљину захтева флексибилнији приступ у раду, јер многи фактори могу утицати на њен ток, реализацију и квалитет. Дакле, углавном су анкетирани наставници били флексибилни у процесу вођења онлајн наставе (ИСВ = 4,83).

Четврта тврдња била је: *Трудио/-ла сам се да садржаји буду ученицима разумљиви*, у вези са којом је 267 (97,4%) наставника одговорило *веома често*, а 7 (2,6%) наставника да су се трудили и настојали да садржаји буду разумљиви ученицима. Настава на даљину ученицима са слабијим школским постигнућима и ученицима млађег узраста може представљати тешкоће, јер је овај начин рада често заснован на њиховој самосталности.

Настојао/-ла сам да садржаје и лекције учиним занимљивим, јесте пета тврдња и одговори наставника су следећи: 162 (59,1) наставника је настојало да веома често садржаје и лекције учини занимљивим и креативним за ученике, 47 (17,2%) наставника одговорило је *често*, 34 (12,4%) наставника *повремено* и 31 (11,3%) наставник одговорио је са *ретко* (ИСВ = 4,76). Ова тврдња посебно је важна за ученике млађих разреда основне школе који тек треба да развију позитиван однос према учењу и школским обавезама.

Шеста тврдња гласила је: *Ученицима сам био/-ла доступан/-на око добијања потребних информациј*. 188 (68,6%) наставника одговорило је да су ученицима веома често били доступни око добијања информација, 45 (16,4%) наставника рекло је *често*, 36 (13,1%) *повремено* и 5 (1,8%) наставника *ретко*. Израчунати индекс скалне вредности код ове тврдње јесте 4,52. Процес реализације наставе изазван пандемијом вируса био је непознаница и ученицима и њиховим родитељима. Из тог разлога било је неопходно да наставници буду доступни ученицима и њиховим родитељима у вези са добијањем потребних информација, јер су постојале многе препреке на које су ученици могли наићи током учења на даљину.

Домаће задатке сам ученицима редовно прегледао/-ла, седма је тврдња на коју су одговори наставника следећи: 242 (88,3%) наставника је домаће задатке ученицима редовно прегледао, док је 32 (11,7%) наставника навело да су то чинили *често* (ИСВ = 4,88). На основу анализираних одговора наставника уочавамо да су домаће задатке редовно и на време прегледали и ученицима слали повратне информације.

Последња тврдња била је: *Вршио/-ла сам проверу знања ученика путем платформи*. Одговори наставника показују да је њих 205 (74,8%) веома често вршило проверу знања, 51 (18,6%) често, 18 (6,6%) наставника повремено (ИСВ = 4,68). Неизоставни задатак наставника јесте и провера знања ученика, што у настави на даљину захтева другачији приступ и реализацију. Многе платформе наставницима су биле од користи и помоћи, како за предавања, тако и за проверу знања ученика.

На основу анализираних тврдњи, које су се тичале смерница и активности наставника током онлајн наставе, израчунат је висок индекс скалне вредности. Према томе, можемо закључити да су се наставници придржавали неопходних смерница и активности и настојали да учење на даљину ученицима олакшају и учине квалитетним колико су одређени услови то дозвољавали.

Настава на даљину са собом носи одређене карактеристике које се могу позитивно или негативно одразити на школска постигнућа ученика. Тврдња која је наставницима понуђена била је: *Ученици су постизали боља школска постигнућа током онлајн наставе*, а дистрибуција одговора је следећа: 5 (1,8%) наставника се сасвим слаже са овом тврдњом, 6 (2,2%) наставника се слаже, 11 (4%) наставника је неодлучно, 33 (12%) наставника се не слаже и највећи број, тачније 219 (79,9%) наставника, уопште се не слаже са понуђеном тврдњом. Најчешће су наставници одговарали да се уопште не слажу да су ученици постизали боља школска постигнућа током онлајн наставе. Као разлоге наводили су тешкоће које прате реализацију онлајн наставе, немотивисаност ученика и несамосталност у савладавању градива.

Наредни истраживачки задатак био је да испитамо наставнике које су, из њихове перспективе, јаке стране онлајн наставе. Сагледани и анализирани одговори наставника о јаким странама онлајн наставе су следећи: 98 (35,8%) наставника наводи доступност материјала, 94 (34,3%) наставника истиче да онлајн настава доприноси развијању дигиталних вештина код ученика, 65 (23,7%) наставника наводи флексибилност, 9 (3,3%) наставника наводи веће ангажовање ученика, док је 8 (2,9) одговорило да онлајн настава према њиховом мишљењу нема јаких страна. Поред јаких страна, наставницима је постављено питање да наведу који су недостаци онлајн наставе. Њих 124 (45,3%) као слабе стране онлајн наставе навело је скромне техничке могућности, 75 (27,4%) наводи тешкоће које прате проверу знања ученика, 32 (11,7%) наставника недостатак дружења и тимског рада, 29 (10,6%) немотивисаност ученика за обављање школских обавеза, док је 14 (5,1%) наставника као недостатке онлајн наставе навело масовно преписивање ученика. Можемо уочити да су наставници били директнији у навођењу недостатака и тешкоћа које су их пратиле током реализације наставе на даљину и највише анкетираних наставника као недостатак наводи скромне техничке могућности које ометају квалитет и реализацију наставе у електронској форми.

Наставнике смо, затим, питали да ли ће овај начин рада (онлајн наставу) примењивати и након пандемије. С тим у вези 54 (19,7%) наставника рекло је да ће онлајн наставу примењивати и након пандемије вируса ковид-19, 79 (28,8%) наставника одговорило је да ће примењивати повремено и 141 (51,5%) наставника навело је да неће примењивати наставу на даљину након пандемије. Резултати истраживања (Basilaia & Kvakadze, 2020) приказују да је прелазак на онлајн наставу био успешан и да се стечене вештине овим радом могу применити и у каснијем раду.

Затим је наставницима постављено наредно питање да – уколико су одговорили да онлајн наставу неће примењивати, наведу који су разлози због тога. Одговори наставника су следећи: 57 (20,8%) наставника је навело да је учинковитија контактна настава, 54 (19,7%) истакло је тешкоће при стицању знања и вештина, 17 (6,2%) наставника навело је необјективност, 9 (3,3%) наставника је одговорило да ништа не може заменити наставу на даљину и 4 (1,5%) наставника навело је да онлајн наставу неће примењивати због недовољне техничке опреме која захтева несметано вођење онлајн наставе.

На самом крају, наставницима је постављено питање да на скали 1–5 (1–недовољан, 2 – довољан, 3 – добар, 4 – врло добар, 5 – одличан) оцене квалитет онлајн наставе током пандемије вируса ковид-19. Дистрибуција одговора је следећа: а) оценом један (недовољан) онлајн наставу оценило је 2 (0,7%) наставника; б) оценом два (довољан) оценило је 23 (8,4%) наставника; в) оценом три (добар) оценило је највише анкетираних наставника, прецизније њих 224 (81,8%); г) оценом четири (врло добар) оценило је 16 (5,8%) наставника; д) оценом пет (одличан) је оценило 9 (3,3%) наставника. Сагледавши одговоре наставника, закључујемо да средња вредност доминира у оцењивању квалитета онлајн наставе током пандемије.

ЗАКЉУЧАК

Утицај пандемије вируса ковид-19 покренуо је неизбежну заступљеност онлајн наставе, чиме је велики број истраживања у овој ситуацији посвећен образовању на даљину, што је овај начин рада умногоме популаризовало. Настојали смо да представимо (само)процену наставника о квалитету онлајн наставе током пандемије вируса ковид-19 и сагледамо како наставници процењују реализацију овог начина рада.

Овим радом дошли смо до следећих кључних закључака: највећи број анкетираних наставника одговорило је да током студија нису стекли компетенције за вођење онлајн наставе; највећи број наставника се први пут са реализацијом онлајн наставе сусрео током пандемије; приликом реализације онлајн наставе наставници су користили следеће е-платформе: Google Classroom, Edmodo, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams или су комбиновали различите платформе; постоји статистички значајна разлика између наставника са високом школом и звањем мастер/магистар по питању поседовања дигиталних компетенција; наставници су се углавном придржавали свих кључних смерница и активности које захтева реализација наставе на даљину; наставници сматрају да ученици током онлајн наставе не постижу боља школска постигнућа; око половине испитаних наставника је одговорило да онлајн наставу након пандемије неће примењивати; сагледавши објективно, квалитет онлајн наставе током пандемије наставници су оценили оценом три.

Наставнички позив носи много подухвата, па је и реализација онлајн наставе за многе од њих била прави изазов. Колико год онлајн настава има позитивних и негативних страна, у овој непредвидивој ситуацији која је задесила цео свет, настава на даљину била је једно од исправних и нужних решења да се испоштују сви захтеви које је Кризни штаб наложио, а исто тако и да се процес васпитно-образовног рада настави у измењеним условима и у кућној атмосфери.

Литература

- Assunção Flores, M. & Gago, M. (2020). Teacher education in times of COVID-19 pandemic in Portugal: national, institutional and pedagogical responses. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 507–516.
- Basilaia, G. & Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4), 1–9.
- Carrillo, C. & Flores, M. A. (2020). COVID-19 and teacher education: a literature review of online teaching and learning practices. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 466–487.
- Deljac, S. & Berović, M. (2020). Usporedba nastave na daljinu i učioničke nastave iz predmeta. Informatika i Računalstvo. *MIPRO 2020/CE*, 1124–1128.
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5–22.
- Dukić, D. i Mađarić, S. (2012). Online učenje u hrvatskom visokom obrazovanju. *Tehnički glasnik*, 6(1), 69–72.
- Gonzalez, D. & Louis, R. St. (2018). *Online Learning*. In J. I. Liontas (ed.), *The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching* (First edit), <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/9781118784235.eelt0423>.
- Halil, N. I. (2020). The Effectiveness of Using Edmodo as an Online Learning Platform in Covid-19. *Jurnal Penelitiandan Pengkajian Ilmu Pendidikan: e-Saintika*, 4(3), 284–298.
- Joshi, A., Vinay, M. & Bhaskar, P. (2020). Impact of coronavirus pandemic on the Indian education sector: perspectives of teachers on online teaching and assessments. *Interactive Technology and Smart Education* (ahead-of-print), <https://doi.org/10.1108/itse-06-2020-0087>.
- Jukić, D. (2017). Tehnička pripremljenost i motiviranost studenata hrvatskih sveučilišta za online oblike nastave. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 63(1), 93–102.
- Krumsvik, R. J. (2007). *Skulen og den digitale lærings revolusjonen*. Oslo: Universitets for laget.
- Mehić, A. i Hadžić, N. (2020). Online nastava – nastava budućnosti. *Acta geographica Bosnia et Herzegovina*, 13, 83–101.
- Müller, M. & Aleksa Varga, M. (2020). Digital competences of teachers and associates at higher educational institutions in the Republic of Croatia. *Informatologia*, 53(1–2), 8–23.
- Noor, S., Isa, F. M. & Mazhar, F. F. (2020). Online Teaching Practices During the COVID-19 Pandemic. *Educational Process: International journal*, 9(3), 169–184.

- Niemi, H. M. & Kousa, P. (2020). A case study of students' and teachers' perceptions in a Finnish high school during the COVID pandemic. *International journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 352–369.
- Oyarinde, O. N. & Komolafe, O. G. (2020). Impact of Google Classroom as an Online Learning Delivery during COVID-19 Pandemic: The Case of a Secondary School in Nigeria. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 33(9), 53–61.
- Oktaviani, M., Zulfa, V. & Elmanora, E. (2020). What platform makes students enjoy the learning during covid-19 pandemic?. *Proceeding Umsurabaya*, 1, 102–107.
- Palloff, R. M. & Pratt, K. (2011). The excellent online instructor: Strategies for professional development. *San Francisco: Jossey Bass*.
- Pragholapati, A. (2020). Covid-19 Impact on Students. *EdArXiv*, 1–6, <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/NUYJ9>.
- Simamora, R. M. (2020). The Challenges of online learning during the COVID-19 pandemic: An essay analysis of performing arts education students. *Studies in Learning and Teaching*, 1(2), 86–103.
- Sun, L., Tang, Y. & Zuo, W. (2020). Coronavirus pushes education online. *Nature Materials*, 19(6), 687–687.
- Шћепановић, Д., Марјановић, У., Кораћ, И. и Стефановић, Д. (2017). Дигиталне компетенције универзитетских наставника. *Learning, Media & Technology*, 40(1), 64–82.

Jelena Ž. Maksimović

University of Niš, Faculty of Philosophy

Nedeljko M. Milanović

University of Kragujevac, Faculty of Education, Jagodina

Jelena S. Osmanović Zajić

University of Niš, Faculty of Philosophy

TEACHERS (SELF)ASSESSMENT ON THE QUALITY OF ONLINE TEACHING DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Summary

The COVID-19 virus pandemic also had a significant impact on the educational system. This article presents the results of a research aimed at examining teachers' attitudes about the quality of online teaching during the COVID-19 virus pandemic. A descriptive research method and survey technique were applied. The sample included 274 teachers from the territory of the Republic of Serbia. The presented results indicate that the largest number of teachers with online teaching met for the first time during the pandemic and that until then they had no experience with distance learning. The platforms most often used by teachers in working with students are: Google Classroom, Zoom, Edmodo, Google Meet and Microsoft Teams. Also, a large number of teachers answered that they will partially apply online teaching after the pandemic, emphasizing that contact teaching is irreplaceable and of much higher quality, because students are more engaged, prepared and committed to school obligations. Looking at it objectively, teachers most often rated the quality of online teaching during the pandemic as average, more precisely with a grade of three. Online teaching during the pandemic required great dedication and teacher engagement, as well as good management of information and communication technologies and developed digital competencies of both teachers and students. The realization of online teaching was a challenge for teachers, but also the only possibility and solution to continue and actively carry out educational work during the pandemic and emergency situation.

Keywords: *COVID-19, pandemic, online teaching, teacher, education.*